Toespraak van Peter Lankhorst (voorzitter Tweede-Kamerfractie GroenLinks) gehouden op het Partijcongres in de RAI in Amsterdam op zaterdag 27 november 1993.

Toen ik in 1989 aarzelend toetrad tot GroenLinks had ik niet kunnen denken dat ik eind 1993 als voorzitter van de Tweede- Kamerfractie het Congres zou toespreken. Maar er is na de oprichting van GroenLinks dan ook veel gebeurd. De fractie is door het vertrek van Andrée en Ria veranderd, maar bovenal is de wereld rondom ons veranderd. De Oost-West tegenstelling is gelukkig verleden tijd. Er zijn hoopgevende ontwikkelingen in Zuid-Afrika en in het Midden-Oosten. Maar ook de Golfoorlog zijn wij nog niet vergeten. En de oorlog in voormalig Joegoslavië zorgt elke dag nog voor ontzetting en woede. Dat mensen elkaar zoveel ellende kunnen aandoen. Het is en blijft onbegrijpelijk. En wij Europeanen staan erbij en kijken er naar. Dat geldt letterlijk voor onze blauwhelmen. Ik zeg onze blauwhelmen, onze militairen. Niet elk lid van GroenLinks denkt er hetzelfde over. De een wil wapens geven aan Bosnië, de ander wil geen enkele militaire interventie. Maar de druk op de Tweede-Kamerfractie om verdergaande militaire stappen te bepleiten, is de afgelopen jaren ook groot geweest. Het is zoeken en tasten. Principiële standpunten overeind houden en praktische maatregelen voorstellen. Is dat niet de opdracht van elke politieke partij? Je verleden niet verloochenen, maar openstaan voor nieuwe ontwikkelingen. Het is zo gemakkelijk gezegd, maar de invulling ervan is hardstikke moeilijk. Idealisme en realisme combineren. Daar gaat het wat mij betreft om en dat is - zeg ik ronduit - waar de fractie de afgelopen vier jaar mee bezig is geweest. En, mag ik ook zeggen dat ik vind dat wij daar behoorlijk in geslaagd zijn.

De essentie van GroenLinkse politiek is de combinatie van groen en links, de samenhang van milieubeleid en sociaal beleid. In de nota 'Naar een ecologische economie' hebben wij als fractie de samenhang van milieu, werk en inkomen beschreven. In die nota schreven we "Groene politiek is vooral ook de politiek van de samenhang. Milieuproblemen staan niet los van de economie, van de sociale verhoudingen, van het onderwijs, van onze hele cultuur. Ze hebben alles te maken met onze hele samenleving. De milieucrisis is een crisis van de samenleving. Nationaal, Europees en mondiaal. Groene politiek die uitgaat van verbanden en samenhangen is per definitie internationaal gericht. Vanuit het mondiale perspectief is het verband tussen milieu en inkomen onontkoombaar: veel ontwikkelingslanden zijn gevangen in een neerwaartse spiraal van armoede en milieude- gradatie. Aantasting van het milieu is daar

vaak letterlijk aantasting van de grond van het bestaan. Een radicale herverdeling van de rijkdommen van de aarde en van de milieugebruiksruimte is nodig. Dat is een zaak van levensbelang voor ontwikkelingslanden en de enige werkbare manier om de mondiale milieuproblemen aan te pakken."

Het is de samenhang die wij telkens proberen zichtbaar te maken. Door de verkokering en het specialisme in de Kamer valt dat niet mee. En zelf heb je ook soms de neiging om te kiezen voor het voordehandliggende. Als de huren weer met 5 è 6% omhoog gaan, dan keer je je daar als GroenLinks-kamerlid tegen. Dan houd je regering en andere fracties voor dat een evenwichtig woonlastenbeleid tussen huurders en eigenaar-bewo- ners, steeds meer uit zicht raakt. En hoe dikwijls heb ik niet gewezen op de acht miljard gulden aan hypotheekrente-aftrek, die minister Kok van Financiën misloopt. De mensen met de hoogste inkomens en de grootste woningen behalen de grootste belastingvoordelen. Geen partij buiten GroenLinks die daar nog zijn vingers aan durft te branden. Maar die noodzakelijke aandacht voor het woonlastenbeleid en in het algemeen voor sociaal beleid kan ook de aandacht voor ecologische vraagstukken belemmeren. Een Kabinet dat eenzijdig de nadruk legt op sociaal-economische vraagstukken roept bij ons als oppositie veel weerstand op. Dat vreet tijd en energie. Dan loop je het risico dat de doelstelling van anders consumeren en produceren op de lange baan geschoven wordt. Zeker nu de werkeloosheidscijfers dramatisch oplopen, worden de milieudoelen weer gemakkelijk ondergeschikt gemaakt aan de economische doelstellingen.

Het is meer dan verheugend te kunnen melden, dat de eerste doorrekeningen van het Centraal Planbureau van ons (concept-) program uitwijzen dat milieubeleid niet strijdig is met werkgelegenheidsbeleid. Bovendien erkent het Centraal Planbureau nu dat arbeidstijdverkorting positieve werkgelegenheidseffecten kan hebben. Dat is een forse doorbraak. De discussie met het CPB is buitengewoon zinvol, voor ons, maar ook voor het Planbureau. Want het GroenLinks denken past minder in de CPB- modellen dan dat van de andere grote partijen. Voor ons staan, zoals bekend, ook de modellen ter discussie. Wij vragen van het Planbureau veel inzet en creativiteit. En het partijbestuur heeft met zijn besluit om ons (concept-)program voor te leggen aan CPB en RIVM ook bereikt dat deze beide instituten nu flink met elkaar in de slag zijn.

De fractie volgt met veel interesse de verrichtingen van onze enthousiaste rekenmeesters.

Idealisme en realisme combineren, principieel en praktisch zijn, de discussie niet uit de weg gaan. Daar hoort tegenwoordig ook een discussie met andere partijen over de financiële gevolgen van je programma, bij. Het is overigens opmerkelijk, dat waar andere partijen ons in het verleden aanvielen omdat wij niet naar het CPB gingen, zij nog steeds de weg naar het RIVM niet weten te vinden. Ik hoef tegen jullie niet te zeggen wat ze van ons te horen krijgen tijdens de campagne, als zij op hun beurt die moed niet opbrengen. Dan zullen ze het weten.

Om consequent voor groen en links op te komen, dat is niet eenvoudig. Het groene, het immateriële, het kwetsbare, het onzichtbare vraagt om veel hartstocht en alertheid. Want vanzelf gaat het allemaal niet. Veel mensen en bedrijven zijn op deelgebieden goed bezig en gemotiveerd. Het gescheiden inzamelen van afval, het energiezuiniger leven en produceren, het gebruik van milieuvriendelijke verpakkingen; dat zijn hoopgevende ontwikkelingen. En tijdens de discussie over de Betuwelijn viel het mij op dat burgers opeens gaan pleiten voor minder transport, minder welvaart, - zeg maar - voor grenzen aan de groei. Zo'n geluid komt dan ook van CDA- en WD-aanhangers. Wat zou het overigens toch prettig zijn, als de zorg voor het milieu ook zo groot was als het om de aanleg van autowegen ging.

Tijdens het debat over de Betuwelijn heb ik afgelopen maandag gezegd, dat ik alle bezorgde mensen het GroenLinks-programma warm kan aanbevelen. Want het kan niet om één goederenlijn gaan, het gaat om de samenhang der dingen. Ecologische doelstellingen, daarop afgestemde economische activiteiten en eerlijke inkomensverhoudingen, nationaal en mondiaal. Wie tot de noodzakelijke verandering van consumptie en produktiepatro- nen Wil komen, moet vooral de verzorgingsstaat niet afbreken. Bij de Algemene Beschouwingen heb ik namens jullie en tegen de hoofdstroom in, een pleidooi gehouden voor de verzorgingsstaat en de collectieve lusten. Want het in stand houden van een fatsoenlijk stelsel van sociale zekerheid is absoluut nodig om een leefbare samenleving te houden. Leefbaar in ecologisch en in sociaal opzicht. Daarom is groenrechts ook zo'n onmogelijke combinatie.

De keuze voor rechts is een keuze voar maatschappelijke tweedeling. De voorstanders van rechts beogen dat ongetwijfeld niet, maar de gevolgen van zulk beleid beginnen ook in ons land zichtbaar te worden. Hardere vormen van agressie, het negeren van elkaar, armoede, segregatie, angst voor buitenlanders; het zijn zorgwekkende verschijnselen. En laat niemand denken dat zulke verschijnselen met repressief beleid de kop kunnen worden ingedrukt!

Preventie, het voorkomen van de ellende, moet leidraad zijn- Investeren in onderwijs, in jeugdhulpverlening, in preventieve en geestelijke gezondheidszorg, in ouderenzorg. Dat kost geld, maar vooral ook inzicht en betrokkenheid van bestuurders. En dèèr ontbreekt het nogal eens aan. Niet als je sommige politici in de media hun gang ziet gaan. Maar ik ken ze toevallig wat langer en beter. En ik moet vaststellen dat beeld en werkelijkheid gevaarlijk uit elkaar gaan lopen.

Brinkman-praatjes op de t.v. vullen geen gaatjes. En Brinkman- plaatjes - ik denk aan dat plaatje van die maaltijd met Amsterdamse daklozen - brengen ook geen verandering in het beleid. De scherpe kijker zag op dat plaatje overigens meer ongemak dan betrokkenheid. Wat dat betreft gaan we weer een fijne tijd tegemoet. Er zal de komende tijd weer flink geglimlacht, geknuffeld en gezwaaid worden. Allemaal het land in en flink afstand nemen van het Haagse gebeuren. Want omdat de politiek slecht staat aangeschreven, lijkt het electoraal interessant net te doen of je er zelf niet bij hoort. Politici moeten niet spugen in de eigen bron. Van Mierlo is daar zo'n voorbeeld van. Parlementariër als geen ander, de pingelaar op de vierkante centimeter, maar tegelijkertijd suggererend dat

D66 anders is, minder Haags en meer van democratie aan de basis houdt. Vergeet het maar. Alle parlementaire trucs kennen ze. De omschrijving CDA zonder God is nog steeds een ijzersterke!

Maar ook premier Lubbers wekt mij te vaak de indruk dat hij een buitenstaander is. Dan is Nederland weer ziek, dan moeten er opeens jeugdkampen komen, en in zijn politiek testament pleitte hij voor een actief spreidingsbeleid voor buitenlanders. En dat gebeurt dan steeds zonder enig besef van eigen verantwoordelikjheid. Als er nu één de afgelopen tien jaar zijn stempel heeft gedrukt op de Haagse politiek, dan is hij het. Dan moet je, vind ik, bij het lanceren van nieuwe plannen eerst onder ogen zien wat je eigen beleid voor bijdrage heeft geleverd aan negatieve verschijnselen. Als het huidige volkshuisvestingsbeleid leidt tot segregatie en niet tot integratie van migranten en ik stel dat al een paar jaar in de Kamer, dan moet je naar de gevolgen van dat beleid kijken, dat ter discussie stellen, voordat je iets roept over spreidingsbeleid. Dat laatste ligt lekker bij de kiezers, maar wet noch het gevoerde beleid maken dat mogelijk.

Wie allochtonen wil spreiden moet sociale woningen bouwen in de duurdere wijken en gemeenten. En als dat al zou gebeuren dan moet nog bedacht worden dat sociale nieuwbouwwoningen tegenwoordig onbetaalbaar zijn voor de mensen met de laagste inkomens. Omdat veel allochtonen een laag inkomen of een uitkering hebben, is de idee van spreiding - los van de principiële vraag (artikel 1 van de Grondwet) - met het bestaande beleid onrealistisch. Ik zeg dat ook tegen de vice-voorzitter van de VVD, Dijkstal, die in een recent interview eveneens voor spreiding pleitte. In dat interview ging Dijkstal ver, te ver. Kritiek op het opvangbeleid van minister D'Ancona voor asielzoekers is natuurlijk mogelijk. Maar de toevoeging "zeker een slechte jeugd gehad" is grievend en onzinnig. Bij andere onderwerpen kan zoiets leuk of flauw zijn, maar als het om minderheden en asielzoekers gaat, moeten we dat niet doen. Ook zelf zijn we op dat punt niet brandschoon, maar laten wij er mee ophouden. De problematiek van migranten en asielzoekers zal niet buiten de campagne blijven. Het vraagstuk van integratie en participatie raakt het hart van de politieke besluitvorming. Het gaat immers om onderwijs, volkshuisvesting, gezondheidszorg en werk. Maar laat het geen smerige campagne worden. Politici die Janmaat bestrijden, maar tegelijkertijd zijn argumenten overnemen, dat kan eenvoudig niet.

Alle democratische politici hebben de taak minderheden te beschermen en naar oplossingen te zoeken. Het is precies datgene dat Janmaat na laat. Ik neem het hem nog elke dag kwalijk dat hij mensen tegen elkaar uitspeelt en slechts uit is op verdeeldheid. In de campagne gaat het erom mensen te overtuigen van het ongelijk van de centrum-democraten en andere centrum-groeperingen. Achter de proteststem van mensen zit vaak veel verdriet en bezorgdheid. De veranderingen in de monderne samenleving zijn groot. Een politicus kan die niet beïnvloeden, dat heb ik de afgelopen jaren wel geleerd. Maar

een politicus kan wel zorg delen en waar mogelijk een helpende hand bieden. Dat is vooral het werk van onze locale vertegenwoordigers. Het is enerverend, maar ook dankbaar werk. Vanuit die overtuiging heb ik besloten na dertien jaar parlementswerk weer terug te gaan naar de locale democratie. In Amsterdam betekent dat op naar de stadsdeelraad. De afdeling Bos en Lommer heeft mij kandidaat gesteld voor een dagelijkse bestuursfunctie. Na zoveel jaren in de oppositie verlang ik erg naar het dragen van bestuurlijke verantwoordelijkheid. Steeds tegen anderen zeggen hoe ze het moeten doen, daar komt een keer een eind aan. In mijn eigen wijk aan de slag gaan, aanspreekbaar zijn voor allochtonen en autochtonen, bemiddelen en mensen bij elkaar brengen, ouderen opzoeken en jongeren bij de les houden; dat lijkt mij nuttig en zinvol werk.

GroenLinks in de wijk vertegenwoordigen, dat is anders dan in de Tweede Kamer. Ik besef dat. Maar voorlopig geniet ik nog volop van het werk in de Kamer en ik ben trots op de manier waarop de huidige fractie (kamerleden en medewerkers) functioneert. Na de stadsdeel- en gemeenteraadsverkiezingen van maart zal ik uiteraard een stapje terug doen. Maar ik doe dat in de zekerheid dat Ina en Mohamed dan voluit gaan. Als vertrekkend coach zal ik geen advies geven over de verdere samenstelling van het beoogde elftal. Tegenover nieuw talent - en dat is er genoeg - is dat niet zuiver. Ik hoop dat mijn huidige collega's dat kunnen billijken. Zij weten immers hoezeer ik ze zal missen.